

KEMALİST DEVLETİN SAĞLIK HİZMETLERİ

Aydınlık Gazetesi, 27 Nisan 2020

Yıldırım Koç

Sağlık hizmetlerinin devlet veya özel sektör tarafından sağlanmasının sonuçlarını, koronavirüsle mücadelede Çin Halk Cumhuriyeti'nin başarılarında ve ABD'nin sağlık sisteminin çöküşünde somut olarak görüyoruz. Sağlık hizmetlerini devlet sağlarsa, insanların hastalanmaması ve hastalanırlarsa da onlara en az zarar verecek ve tasarruflu yönetmelerle tedavisine çalışır. Sağlık hizmetlerini özel sektör sağlarsa, hastayı yolunacak bir müşteri olarak görür.

Kemalist Devrim, insanları "müşteri" olarak değil, "hasta" olarak gören devletçi bir sağlık hizmeti kurdu.

OSMANLI'DAN DEVRALINAN SAĞLIK YAPISI

Cumhuriyet yönetimi, Osmanlı'dan perişan halde bir sağlık yapısı devraldı.

1909 yılında Osmanlı ülkesinde toplam 2656 hekim vardı ve bunların 773'ü yabancı uyruklu idi. Ülkede 3 devlet hastanesi, 6 belediye hastanesi, 45 özel idare hastanesi ve 32 özel, yabancı ve azınlık hastanesi vardı. Toplam 6437 yatağın yalnızca 950'si devlet hastanelerindeydi. Ülkede bulaşıcı hastalıklara karşı ciddi bir önlem alınamıyordu. Verem yaygındı. Yaklaşık 3 milyon kişi trahoma yakalanmıştı (Sağlık Bakanlığı Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü, **80. Yılda Tedavi Hizmetleri (1923-2003)**, Ankara, 2004. Cumhuriyet yönetiminin çevre sağlığı, bulaşıcı hastalıklarla (çiçek, kolera, kuduz, frengi, cüzzam, tifüs, veba), sıtmayla, veremle ve trahomla mücadelesi konusunda bkz. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, **Sağlık Hizmetlerinde 50 Yıl**, Yay.No.422, Ankara, 1973, s.71-133).

Devlet, sağlık sorunlarını devletçilikle ve merkezi devlet örgütü eliyle çözmeye girişimini 1925 yılında başlattı. Sıtma, verem, trahom, frengi ve kuduz gibi önemli hastalıklarla mücadeleye girişildi. Merkez Hıfzıssıhha Enstitüsü ve Hıfzıssıhha Okulu kuruldu. Devlet, çok sınırlı maddi olanaklara rağmen, temel sağlık sorunlarının çözümü için çok büyük çaba gösterdi ve önemli başarılar elde etti.

KEMALİST DEVRİM'İN BAŞARILARI

Cumhuriyet kurulduğunda devlet olanakları son derece kısıtlıydı. Hele 1925 yılında aşarın kaldırılması sonrasında olanaklar daha da daraldı. Millileştirme ve devletleştirmeler, yeni sanayi ve madencilik yatırımları, demiryolu seferberliği, eşkıyalıkla mücadele, eğitim seferberliği, Osmanlı borçlarının ödenmesi, yaklaşmakta olan savaşa hazırlık gibi harcamaların yanı sıra, sağlık alanında da büyük bir seferberlik gerçekleştirildi. Osmanlı'dan devralınan nüfus azdı. Savaşlardaki kayıplar ve Ermeni tehciri ile İstanbul belediye hudutları dışındaki Rumların Yunanistan'a gönderilmesi sonrasında nüfus iyice azalmıştı. Sağlık hizmetlerinin devlet eliyle ve koruyucu hekimlik anlayışıyla sürdürülmesi, doğum kontrolünün yasaklanması ve çok çocuklu ailelerin teşvik edilmesi temel politikalarından biriydi. Ayrıca, millet kimliğinin oluşturulması ve güçlendirilmesinde sağlık hizmetlerinin devlet eliyle sağlanmasının da büyük rolü vardı.

Cumhuriyet'in 10. yıldönümü vesilesiyle devletimiz tarafından **Türkiye Cumhuriyeti, 10, 1923-1933** isimli bir kitap yayımlandı. Bu kitaptan bazı bölümleri aşağıda veriyorum.

"On sene evvel hükümet teşkilatında vazife almış 623 doktor ve eczacı ile 566 sıhhat memuru vardı. Bugün 1.304 doktor ve eczacı, 888 sıhhat memuru ve ebe vardır. Ve bu adet açılan yurtlar sayesinde her sene artarak resmi müessesat ve teşkilatın mesleki memur ihtiyacını temin edecektir." (s.139)

"On sene evvel memlekette ancak 7127 yataklı 712 hastane ve sıhhi müessese varken 1933 senesinde bütün memlekette mevcut hastane, dispanser ve doğum evleri yatak sayısı 13.668'e çıkmış ve bu müesseselerden yalnız umumi ve hususi idarelerle belediyelere ait olanlarda on sene içinde 4.582.944 hasta ayakta ve 553.798 hasta da yatırılarak tedavi edilmiştir. Ankara nümune hastanesi ve

diğer nümune hastanelerinin ihtiyaçları ilmi, fenni tesisatı her sene biraz daha tekamül ettirilmektedir. Ankara'da yapılan hıfzıssıhha müesseseleri cümhuriyetin ikinci on yılı başlarında aşı, seromlarımız her türlü tahlilat ve fenni araştırmaları hazırlıyacak bir hale gelmiştir. Şimdiden Ankara ve diğer vilayetlerdeki müesseselerde seroloji mesaisi yapılmaktadır. Vilayetlerde de tatbikine başlanan kuduz aşısının tam zamanında tatbiki sayesinde yollarda vakit geçirmek tehlikesinin de önü alınmıştır." (s.140)

Kitapta 1925-1932 döneminde sıtma mücadelesinde 7,9 milyon kişinin, frengi mücadelesinde 704 bin kişinin muayene edildiği belirtilmektedir. Trahom hastası 1,9 milyon kişinin ayakta, 5,4 bin kişinin de yatarak tedavi edildiği ve 37,3 bin kişinin de ameliyat edildiği anlatılmaktadır.

Kemalist Devrim'in en önemli mücadele alanlarından biri, son derece kıt kaynaklara rağmen, sağlık oldu. Bu devletçi sağlık anlayışının günümüzde de uygulanması, ülkemizin sağlık sorununun en etkili ve düşük maliyetli biçimde aşılabilmesini sağlayacaktır.